

**Základná škola Nižný Hrabovec 155,
Nižný Hrabovec 094 21**

**Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania
detí a žiakov v školskom prostredí**

PaedDr. Jozef Baran
riaditeľ školy

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školskom prostredí

Úvodné ustanovenie

Smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov, možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa § 144 ods. 1 písm. o) a § 153 ods. 1 zákona a na práva žiaka podľa § 144 ods. 1 písm. i) a k) zákona. Ustanovenia tejto smernice o škole sa rovnako vzťahujú aj na školské zariadenie.

Smernica nadobúda účinnosť 1. septembra 2018.

Čl. 1

Charakteristika šikanovania

1. Pod pojmom ŠIKANOVANIE rozumieme akékoľvek správanie, ktorého zámerom je ublíženie, prípadne ohrozenie či zastrašovanie. Ide o úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému, agresia, opakované útoky či nepomer síl medzi agresorom a obeťou. Môže sa jednať o fyzické útoky, urážlivé prezývky, nadávky, posmešky, príkazy agresora obeti na vykonanie určitej veci proti jeho vôli, odcudzenie vecí, ale aj prehliadanie a ignorovanie obete. Šikanovanie nie je akceptované! Túto skutočnosť treba ihneď riešiť, t. j. oznámiť to najbližšiemu učiteľovi, triednemu učiteľovi agresora i obete či vedeniu školy. Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu trestného činu.

2. Šikanovanie sa môže prejaviť:

- a) v priamej forme, najmä fyzickými útokmi, urážaním, nadávkami, posmechom, zosmiešnením, príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obete, odcudzením vecí, vyhrážaním, zastrašovaním, vydieraním, zneužitím osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovaním,
- b) v nepriamej forme, najmä prehliadaním, ignorovaním, zámerným vyčleňovaním z kolektívu alebo nedobrovoľným vystavovaním agresívnym situáciám.

3. Kyberšikanovanie je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné

ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.

Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky:

- a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
- b) agresor vystupuje často anonymne,
- c) útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obete,
- d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obete na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
- e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi, sú prístupné veľkému množstvu osôb a môžu mať dlhšie trvanie v čase
- f) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- g) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť a nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- h) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu

4. Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za trestný čin:

- a) ublíženia na zdraví,
- b) obmedzovania osobnej slobody,
- c) lúpeže, krádeže, vydierania a ohovárania
- d) hrubého nátlaku, nátlaku,
- e) porušovania domovej slobody,
- f) sexuálneho násillia a sexuálneho zneužívania
- g) neoprávneného užívania cudzej veci a poškodzovania cudzej veci
- h) nebezpečného vyhrážania sa a prenasledovania
- i) výroby, rozširovania a prechovávanlia detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení,

5. Šikanovanie môže naplňovať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu alebo priestupku proti majetku.

6. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú

za škodu spoločne a nerozdielne.

7. Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin:

- a) neprekazenia trestného činu,
- b) neoznámenia trestného činu alebo
- c) ublíženia na zdraví.

Čl. 2

Prevencia šikanovania

1. Prevencia šikanovania sa zabezpečuje najmä formou:

a) súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca v rámci každodenného vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém

- 1. osobný a sociálny rozvoj,
- 2. mediálna výchova,
- 3. multikultúrna výchova,
- 4. ochrana života a zdravia,
- 5. výchova a vzdelávanie k ľudským právam,
- 6. výchova k občianstvu,
- 7. boj proti extrémizmu,
- 8. výchova k manželstvu a rodičovstvu

b) súťaží, hier, prednášok alebo diskusií organizovaných školou alebo organizovaných inými relevantnými subjektmi.

2. Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ priebežne informujú zákonných zástupcov, opatrovníka, osoby, ktorým súd zveril dieťa do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti alebo do starostlivosti budúcich osvojiteľov (ďalej len „osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa“) alebo zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu o preventívnych činnostiach školy. Pri realizácii preventívnych činností školy riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ venujú zvýšenú pozornosť efektívnosti týchto činností. Za efektívnu stratégiu v príslušnej oblasti sa nepovažujú

jednorazové činnosti, kultúrne podujatia, moralizovanie a zastrašovanie.

3. Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ vopred preveria navrhované preventívne činnosti školy s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt či extrémistických organizácií na žiakov.

4. Riaditeľ školy oboznamuje s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania

- a) všetkých žiakov príslušnej školy a ich zákonných zástupcov,
- b) zamestnancov školy príslušnej školy,
- c) osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
- d) zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu.

5. Riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania. Pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie najmä

- a) vytvára pozitívne prostredie v škole,
- b) podporuje prosociálne správanie a vzťahy detí,
- c) určuje v školskom poriadku pravidlá
 - 1. správania sa vrátane sankcií za ich porušenie,
 - 2. používania informačno-komunikačných technológií (mobilných telefónov, tabletov, počítačov a iných komunikačných technológií) v priestoroch školy,
- d) rozpracúva podrobnosti prevencie a riešenia šikanovania žiakov vo vnútornom predpise školy,
- e) zabezpečuje v súlade s pracovným poriadkom školy zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
- f) oboznamuje pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov so spôsobom oznamovania šikanovania a preverovania šikanovania,
- g) informuje o postupe pri zistení šikanovania, najmä:
 - 1. pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov,
 - 2. žiakov,
 - 3. zákonných zástupcov žiaka,
 - 4. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - 5. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,

- h) zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcií, ktoré sa prevenciou a riešením šikanovania zaoberajú,
- i) určuje v pracovnom poriadku školy povinnosť zamestnancov školy oznamovať podozrenie zo šikanovania,
- j) zabezpečuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania, vrátane kyberšikanovania, prostredníctvom zvyšovania digitálnej gramotnosti učiteľov,
- k) spolupracuje s odbornými zamestnancami príslušného centra pedagogickopsychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „centrum“) a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne,
- l) zapája do prevencie šikanovania žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa.

Čl. 3

Podoby šikanovania a jej prejavy v školskom prostredí

1. Priama podoba:

- a) fyzické útoky,
- b) urážlivé prezývky,
- c) nadávky,
- d) posmech,
- e) tvrdé príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôle obete,
- f) odcudzenie vecí atď.

2. Nepriama podoba:

- a) prehliadanie a ignorovanie obete.

3. Prejavy šikanovania :

- a) zhoršenie vzťahov v triednom kolektíve,
- b) vtieravé správanie agresora,
- c) utiahnuté správanie obete,
- d) obeť čaká na odchod spolužiakov zo školy,
- e) obeť sa zdržiava počas prestávok v blízkosti učiteľa,
- f) zhoršenie správania obete,
- g) zvýšená chorobnosť obete,
- h) obeť máva „náhodné“ zranenia ,

i) obeť máva často poškodené veci v osobnom vlastníctve a školské pomôcky.

Čl. 4

Metódy riešenia šikanovania

1. Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostavuje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania.

2. Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba pri zisťovaní a preverovaní šikanovania najmä:

- a) zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,
- b) zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
- c) vykonáva opatrenia na zabránenie nožnej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania,
- d) preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
- e) zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,
- f) zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,
- g) uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,
- h) kontaktuje vo vzťahu k obeť, agresorovi a svedkovi šikanovania:
 - 1. zákonných zástupcov,
 - 2. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - 3. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,
 - 4. zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ktorom je žiak umiestnený,
- i) kontaktuje miestne príslušné centrum,
- j) zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy,
- k) vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania,
- l) zabezpečí pri rozhovoroch prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov,
- m) ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu.

3. Spôsob ako presne postupovať pri zistení šikanovania na našej škole sa nachádza v prílohe Plánu práce koordinátora protidrogovej činnosti pod názvom „Ako postupovať v prípade zistenia šikany.“

Čl. 5

Účastníci prevencie šikanovania

- a) vedenie školy – dohliada na realizáciu celoškolskej stratégie proti šikanovaniu,
- b) výchovná poradkyňa – koordinuje preventívne pôsobenie, eviduje potencionálnych agresorov a obeť, spolupracuje s triednymi učiteľmi, koordinátorom PDZ a CPPPP,
- c) špeciálny pedagóg – pomáha zmiernovať možné príčiny agresie, sprostredkúva kontakty s poradenskými inštitúciami,
- d) triedny učiteľ – buduje triedny kolektív na báze vzájomnej dôvery medzi ním, žiakmi a rodičmi,
- e) ostatní pedagogickí zamestnanci – aktívne sa podieľajú na nesúhlasnom postoji voči prejavom šikanovania
- f) vychovávateľky ŠKD – sledujú správanie detí v čase po vyučovaní a spolupracujú s rodičmi,
- g) vedúci záujmových útvarov – vid' vychovávateľky,
- h) žiaci – sledujú správanie v rámci triednych kolektívov a sú oboznámení so spôsobmi boja proti šikanovaniu
- i) rodičia – sledujú správanie svojich detí a spolupracujú s učiteľmi,
- j) všetci zainteresovaní – spolupracujú s poradnými organmi – Polícia, CPPPPaP, CŠPPP, UP a pod.

Čl. 6

Opatrenia na riešenie šikanovania

1. Opatreniami na riešenie šikanovania pre obeť a jej zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je obeť umiestnená na základe rozhodnutia súdu sú najmä:

- a) odporúčanie vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť,
- b) zabezpečenie skupinového intervenčného programu v spolupráci s centrom,
- c) zaistenie bezpečia obeť,

d) zabezpečenie informovania a poradenstva o šikanovaní pre osoby uvedené v článku 3.

2. Opatreniami na riešenie šikanovania pre agresora a jeho zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je agresor umiestnený na základe rozhodnutia súdu sú najmä:

- a) odporúčanie zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť centra,
- b) preloženie agresora do inej triedy alebo do inej výchovnej skupiny, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie,
- c) uloženie opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a 3 zákona.

3. Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec je povinný šikanovanie, alebo podozrenie zo šikanovania medzi žiakmi bezodkladne riešiť a každej jeho obeti bezodkladne poskytnúť pomoc.

4. V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, sa použijú tieto opatrenia:

1. Opatrenia pre obeť:

- a) odporučiť rodičom žiakov vyhľadať odbornú starostlivosť (hlavne CPPP a P),
- b) zorganizovať skupinový intervenčný program riaditeľa školy v spolupráci s CPPP a P,
- c) informovanie a poradenstvo pre rodičov žiakov.

2. Opatrenia voči agresorov:

- a) odporučiť rodičom agresorov vyhľadať odbornú pomoc,
- b) výchovné opatrenia – pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy,
- c) preložiť žiaka do inej triedy,
- d) znížiť známku zo správania,

3. Opatrenia v mimoriadnych prípadoch:

- a) odporučiť rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do liečebno-výchovného sanatória,
- b) oznámiť príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny – sociálnoprávna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov,
- c) oznámiť príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu

prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný (u maloletých).

Čl. 7

Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

1. Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil:

- a) šikanovania,
- b) spáchania trestného činu uvedeného v čl. 2 ods. 7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl. 2 ods. 8 v súvislosti so šikanovaním.

2. Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť:

- a) podozrenie podľa odseku 1,
- b) skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov,
- c) opatrenia, ktoré prijal podľa článku 4 alebo článku 5.

Čl. 8

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov, osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadením, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľ školy, koordinátor prevencie, výchovný poradca, ďalší pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci s rodinou obete a s rodinou agresora.

2. Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obete, agresora alebo svedka najmä na zachovanie dôvernosti informácií.

3. Riaditeľ školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadeniu, v ktorom je umiestnený na základe rozhodnutia súdu, umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória.

4. O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb.

5. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov, výchovný poradca, ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov:

a) aby si všímali možné príznaky šikanovania a

b) súčasne im ponúknuť pomoc.

Táto povinnosť platí tak pre rodinu obete ako aj pre rodinu agresora.

6. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.

7. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje výchovný poradca a koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálnopatologických javov.

8. Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru PZ SR.

9. Riaditeľ školy je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

Čl. 9

Všeobecné a záverečné ustanovenia

1. Základným preventívnym opatrením základnej školy je princíp: „Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“

2. Formy správania a konania uvedené v čl. 1 a čl. 3 tejto smernice nie sú v žiadnom prípade neškodným humorom a zábavou.

3. Úlohou vedenia školy, všetkých pedagogických a nepedagogických zamestnancov školy je

vytvoriť pozitívnu klímu v škole, aby sa predchádzalo prejavom antisociálneho správania jednotlivcov alebo skupín žiakov.

4. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými v školskom poriadku školy.

5. Výchovný poradca ako aj koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálnopatologických javov zapracujú ustanovenia tejto smernice do svojich plánov práce.

6. S touto smernicou sú povinní oboznámiť žiakov školy všetci triedni učitelia.

7. Táto smernica bude zverejnená na informačnej tabuli školy (pre žiakov), v zborovni školy (pre pedagogických a nepedagogických zamestnancov školy a triednych učiteľov) ako aj na internetovej stránke školy.

Čl. 10

Zrušovacie ustanovenie

Zrušuje sa Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach.

Čl. 11

Účinnosť

Táto smernica nadobúda účinnosť 1. septembra 2018.